

КИЯНИЦЯ ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ

22-річним юнаком у далекому 1972 році Василь Васильович Кияниця очолив Носівську районну станцію юних техніків (СЮТ). Усе починав з одного столу і двох стільців, які були виділені для новоствореної позашкільної установи в приміщенні місцевого районного відділу освіти на базі якого Василь Васильович створив першу в історії Носівки дитячу аматорську радіостанцію колективного користування, що об'єднала учнівську молодь міста.

За рік роботи надані для СЮТ дві крихітні кімнатки стають надто тісними і за наполяганням молодого директора йому віддають списане під ліквідацію приміщення школи №6. За короткий час ним було організовано відбудову наданого приміщення, де і розпочато справжню роботу районної станції юних техніків.

Талановита робота В. Кияниці швидко вивела Носівську СЮТ у ряд потужних позашкільних закладів. На початок 1980-их Носівська СЮТ практично за всіма показниками стає знаною далеко за межами Чернігівщини. На її базі формуються обласні збірні команди з авіамоделного і радіоспорту. Підготовлені в Носівці спортсмени регулярно здобувають призові місця на республіканських і всесоюзних змаганнях. Шість носівських майстрів спорту СРСР – красномовне свідчення результативності сютівської підготовки! Колективна радіостанція при Носівській СЮТ стає відомою в Україні, Радянському Союзі та за його межами. Записи кличних сигналів з поліської Носівки з'явилися в апаратних журналах тисяч радіоаматорів в понад 200 країнах світу. Про успіхи юних радистів з Носівки пишуть газети “Комсомольская правда”, “Советский патриот”, “Молодь України”, “Радянська освіта”, “Патріот Батьківщини”, журнали “Радіо”, “Знання та праця”, інші видання.

Працюючи директором станції юних техніків, Василь Кияниця проводить велику громадську роботу: наприкінці 70-х очолює обласну федерацію радіоспорту, а з 1984 – республіканську колегію суддів по спорту. Бере участь у суддівстві більш як 120 змагань, у тому числі чемпіонатів СРСР і ряду міжнародних. Як головний суддя проводить десятки обласних і республіканських першостей школярів з технічних видів спорту. Входить до десяти кращих суддів з технічних видів спорту в Радянському Союзі (1989 р.). Отримує звання «Суддя республіканської категорії» (1980 р.), а потім – «Суддя всесоюзної категорії» (1990 р.). Як визнаний фахівець з радіоспорту, неодноразово призначається старшим тренером збірних команд України для участі у Всесоюзних змаганнях та чемпіонатах СРСР.

З 1987 року по 1995 рік (три терміни поспіль) він обирався відповідальним секретарем федерації радіоспорту України, що налічувала тоді у своїх лавах понад 90 тисяч радіоаматорів, серед яких понад 70% – шкільна молодь. Після голови федерації ця посада вважалася другою в радіоаматорській ієрархії нашої держави. За визнанням багатьох провідних фахівців, В. Кияниця з цієї високої

громадської посади зробив значний внесок у вітчизняний радіоаматорський рух. В ті роки його можна було зустріти на юнацькому чемпіонаті в Грозному, на Чемпіонаті Союзу в Калусі, на Всесоюзній конференції радіоаматорів у Москві. І де б не був Василь Васильович, він незмінно з трибун, площ, стадіонів пропагував технічну творчість і боровся проти всього, що заважало її розвиткові.

За успіхи у роботі В. Кияницю удостоєно десятками нагород, у тому числі двома грамотами МО України, йому було присвоєно звання «Відмінник народної освіти» (1981 р.) та «Відмінник освіти України» (1997 р.). За високі особисті спортивні досягнення у 1988 він році отримує звання «Майстер спорту СРСР». У 2011 році В. Кияниця нагороджується відзнакою Президента України – медаллю «20 років незалежності України».

Поряд з громадською роботою Василь Васильович проявляє себе як педагог-новатор. Постійно публікується в періодичній пресі, радіоаматорських виданнях. Він є автором понад п'ятдесят педагогічних розробок. Веде дослідницько-експериментальну роботу, результатом якої стала перша в Радянському Союзі «Програма гуртка юних операторів колективної радіостанції». Для тисяч начальників колективних радіостанцій це була визначна подія. Тому програма В. Кияниці була рекомендована Міністерством народної освіти України до впровадження, видана в 1988 році майже 100-тисячним тиражем у видавництві «Радянська школа» і впродовж 20-ти років діяла по всій території України.

В. Кияниця неодноразово залучався до розробки керівних документів про позашкільні заклади. Він був одним із співавторів «Положення про станцію юних техніків» 1988 року. У 1992 році Василя Васильовича запрошують до постійного складу редколегії всеукраїнського журналу «Радіоаматор» (1993 – 2000 рр.) на сторінках якого він започаткував «Історію радіоаматорства в Україні», вів розділ для початківців. За значний внесок у військово-патріотичне виховання учнівської молоді оборонне товариство (колишній ДТСААФ) нагородило В.В. Кияницю п'ятьма (!) знаками «За активну роботу».

І нині Василь Кияниця постійно збагачує скарбничку юних техніків новими методичними розробками і збірками. Винаходить і втілює прогресивні форми для розширення мережі технічних гуртків у районі. Однією з його заслуг на цей час є розвиток мережі гуртків у сільській місцевості, зокрема гуртків комп'ютерного спрямування та початкового технічного моделювання. Позаяк інтелектуальний і елегантний радіоспорт, на жаль, втратив колишні позиції у суспільстві, поступившись статичному Інтернету з комп'ютерно-ігровим божевіллям і «мобільним цяцькам», В. Кияниця, з притаманним йому вдумливим підходом до організації справи, винаходить і урізноманітнює нові корисні дітям і суспільству види й напрямки позашкільної і позакласної роботи. На вимогу сьогодення він створює гуртки сучасних і популярних серед молоді спрямувань, до участі у роботі яких залюбки прилучаються старшокласники і учні середнього шкільного віку. Як і колись, Василь Васильович уміє тримати вивіреній і

зважаючи на напрям. І ось вже змагаються у нього в районі юні комп'ютерники у створенні електронних малюнків, WEB-сторінок, програмуванні, володінні офісними програмами. Змагаються за вже роками загартованими правилами юні моделісти і за тільки-но народженими — юні фітодизайнери...

Впродовж 20 років Василь Васильович спрямовує активні зусилля для розвитку і вдосконалення освітянської сфери району і її позашкільної складової як депутат міської ради. Очолювані ним у різних скликаннях постійні комісії міськради змінювали більшовицькі назви носівських вулиць і розклад руху електропотягів. Василь Васильович вирішував питання встановлення антен мобільного зв'язку у місті і вів важкі перемовини зі страйкуючими перевізниками, вивчав побутові умови громадян і працював з їх письмовими зверненнями... Десятки задуманих і втілених депутатських ініціатив принесли йому популярність і повагу серед мешканців міста.

А який наш директор у повсякденні! Уважний, чуйний і привітний до підлеглих, завжди готовий поділитися знаннями і вміннями. Його поради добрі і розумні. А майстер який! Будь-що відремонтує, виготовить, реставрує: чи то телевізор, чи принтер, чи годинник, чи електропроводку, чи двигун газонокосарки. Він і фотограф, і краєзнавець, і електрик, і зварювальник, і каменярь, і столяр, і слюсар. А як вільно він володіє комп'ютером: всіма тими пошуковими системами, програмами, наборами і верстками... Практично щовечора встигає побувати на десятках інтернет-конференцій, інформаційних сайтах і обов'язково – на освітянських.

З 2011 року В. Кияниця є автором і адміністратором сайту «Носівська СЮТ» (www.nosivka-syut.at.ua), який на даний час є надто помітним серед сайтів позашкільних закладів України.

За матеріалами:

1. http://uk.wikipedia.org/wiki/Кияниця_Василь_Васильович
2. Всеукраїнська газета «Сіверщина» від 11 березня 2010 р.
3. «З історії і сьогодення Носівської СЮТ»: www.nosivka-syut.at.ua

ГЕРОЙ РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ КІКОШ МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ

Кікош Михайло Іванович народився в Носівці у 1919 році. В листопаді 1939 року розпочав службу в Червоній Армії. 22 червня 1941 року зустрів на Південно-Західному фронті, а з травня 1942 року – на Сталінградському фронті. З 10.02.1943 р. воював на Центральному фронті.

15 жовтня 1943 року при форсуванні Дніпра в Лоевському районі Гомельської області Білорусії Михайло Кікош був командиром стрілецької роти 120-го стрілецького полку Червонопрапорної Севської стрілецької дивізії. В складі перших підрозділів десантної групи він переправив свою роту на західний берег ріки, де під сильним артилерійсько-мінометним вогнем ворога підняв своїх бійців в атаку. В жорсткому рукопашному бою рота вибила німців

Носівська селекційно-дослідна станція та дослідне господарство проводять велику насінницьку роботу як по сортах власної селекції, так і інших культурах. Щорічно вирощується 150-200 т. оригінального та 600-800 т. елітного насіння, яке реалізовується в переважну більшість областей України. Зокрема в 2010-2011 роках насіння озимого жита та тритикале, вирощене в Носівській СДС, поширене в 12 областях, вівса – в 18, ярого ячменю – в 7, конюшини та люцерни – в 5 областях.

М.САРДАК, в. о. директора Носівської селекційно-дослідної станції.

З ІСТОРІЇ І СЬОГОДЕННЯ НОСІВСЬКОЇ СЮТ

Історія Носівської районної станції юних техніків бере свій початок від 1972 року, коли у райцентрі, на виконання народногосподарського плану було відкрито нову позашкільну установу. Як розповідає безпосередній учасник тих подій В.В. Кияниця (і тоді, і нині – директор СЮТ), робота станції розпочиналася з одного стола та двох стільців, виділених для новоствореної позашкільної установи у приміщенні методкабінету місцевого районного відділу освіти. Потім був наданий клас і невеличка кімната у школі №1, а з 1976 року для СЮТ запропонували списане під ліквідацію приміщення колишньої школи №6.

За короткий час тодішнім колективом СЮТ воно було пристосоване під роботу гуртків: з зовні і з середини – відремонтовано, зведено допоміжні будівлі, підведено 3-фазну лінію, придбано і встановлено верстатне та спеціальне обладнання, меблі. Власне так і розпочалась робота Носівської районної станції юних техніків на отриманій у спадок базі.

Загалом, створення станції юних техніків у Носівці (адже й до сьогодні такі установи є тільки у восьми райцентрах) було у значній мірі обумовлено тим, що як у місті, так і в районі, серед школярів набуло значного поширення виготовлення і незаконна експлуатація саморобних радіопередавачів. Це явище тоді було притаманне дуже багатьом територіям колишнього Радянського Союзу: донецько-луганський регіон, харківська, білгородська, московська, курська області, краснодарський і ставропольський краї, Крим... І це явище носило назву – радіохуліганство.

У Носівці радіохуліганство на кінець 60-х, початок 70-х років минулого століття стало настільки масовим, що органи держінспекції електрозв'язку були неспроможні впоратися з ним. Нині це може здатися дивним, але тогочасна радіопеленгаційна техніка була надто примітивною і не практичною. Тому в тодішніх газетах то тут, то там з'являлися публікації на кшталт: «Три часа пассажирский самолет кружил над Домодедово – летчик не мог его посадить, так как на диспетчерской частоте местный радиохулиган развлекал музыкой близлежащий поселок» – «Комсомольская правда», 1969 рік.

Саме В.В. Кияниця вдалося винайти і втілити чітку схему подолання радіохуліганства шляхом залучення дітей до організованого радіоаматорства.

І потрібно було, здавалось би, небагато – створити радіостанцію колективного користування. Але це вимагало спеціальних знань, навичок яких не навчали навіть учителів. Та й з обладнанням радіостанцій у ті часи були конкретні труднощі. Та все ж носівський непереможний радіохуліганський осередок був повністю подоланий вже до початку 1976 року. Зумів тоді Василь Васильович зацікавити «радіохуліганів-школярів» справжнім радіоаматорством і вони дружно прийшли до організованих ним і спочатку одноосібно очолених радіогуртків.

Так як проведена в Носівці робота була актуальною для всієї країни, у тому ж 1976 році на базі Носівської СЮТ Міністерством народної освіти України та Центральною СЮТ (нині – Український Державний центр позашкільної освіти) організовується і проводиться семінар для директорів обласних станцій юних техніків України.

Згодом носівський досвід по профілактиці радіохуліганства серед школярів, шляхом залучення їх до організованого радіоаматорства, вивчається всесоюзним журналом “Радіо” і поширюється на весь Радянський Союз. Слід зазначити, що у тодішні часи тотальної цензури, щоб стати героєм публікації у всесоюзному «мільйонному» виданні, та ще й з української «глибинки», потрібно було зробити дійсно щось унікальне і видатне.

Подальша талановита робота молодого директора і підбраного ним педагогічного колективу виводить Носівську СЮТ у ряд потужних позашкільних закладів. На початок 80-х Носівська СЮТ за практично всіма показниками стає відомою далеко за межами Чернігівщини. На її базі формуються обласні збірні команди з авіамоделного і радіоспорту. Підготовлені в Носівці спортсмени починають регулярно здобувати призові місця на республіканських і всесоюзних змаганнях: спочатку школярського рангу, а потім і в «дорослих». Шість носівських майстрів спорту СРСР – чи не найкрасномовніше свідчать про результативність сютівської підготовки!

Стрімко зростає дитяча майстерність і майстерність керівників гуртків, яких усе частіше починають залучати до суддівства змагань високих рангів, до тренувань збірних команд області, а потім і України для участі у Всесоюзних змаганнях.

Керівника радіогуртка Носівської СЮТ В.В. Кияницю, як фахівця, визнають на найвищих рівнях тренерських рад при Міністерстві освіти і Федерації радіоспорту України. Як для керівника позашкільного навчально-виховного закладу певне він досяг найвищих висот у Чернігівській області за всю історію позашкілля, здобувши звання «Майстер спорту СРСР» і «Суддя Всесоюзної категорії». У 1987 році українські радіоаматори обрали В.В. Кияницю відповідальним секретарем федерації радіоспорту України.

Директор СЮТ В.В. Кияниця багаторазово залучався у якості тренера збірної команди школярів України для участі у всесоюзних змаганнях. Такі його вихованці, як Лідія Осадча, Володимир Зеленьк, Борис Приходько, Олександра Головач стають Чемпіонами СРСР серед школярів.

У 1978 році підготовлена В.В. Кияницею збірна команда України з радіоспорту посідає перше місце на IV-й Першості СРСР серед школярів і дитячо-юнацьких спортивних шкіл. Багато носівських юних радіоспортсменів стають Чемпіонами України. Серед них вже згадувані Володимир Зеленьк і Лідія Осадча, Сергій Микула, Ігор Скакун, Лариса Рогова, Ігор Пузанов, Світлана Ємець, Тетяна Ющенко, Борис Приходько, Сергій Красун, Геннадій Юрченко, Валентин Проценко, Наталія Кузьменко.

Працюючи директором станції юних техніків, Василь Васильович проводить велику громадську роботу: очолює обласну федерацію радіоспорту, республіканську колегію суддів по спорту. Бере участь у суддівстві більш як 120 змагань, у тому числі чемпіонатів СРСР і ряду міжнародних першостей. У якості головного судді проводить десятки обласних і республіканських змагань школярів із технічних видів спорту. Входить до десяти кращих суддів з технічних видів спорту в Радянському Союзі (1988 р.). Отримує звання “Суддя республіканської категорії”, а потім – “Суддя всесоюзної категорії”.

Як вже зазначалось, із 1987 року по 1994 рік (три терміни поспіль) він обирається відповідальним секретарем федерації радіоспорту України, яка налічувала тоді у своїх лавах понад 90 тисяч радіоаматорів, з яких понад 70 відсотків була шкільна молодь. У радіоаматорській ієрархії України це була друга посада після голови федерації. За визнанням багатьох провідних фахівців, В.В. Кияниця на цій громадській посаді зробив значний внесок у вітчизняний радіоаматорський рух. У ті роки його можна було зустріти на юнацькому чемпіонаті у ще не поруйнованому війною Грозному, на Чемпіонаті Союзу в Калугі, на Всесоюзній конференції радіоаматорів у Москві. І де б не був Василь Васильович, він незмінно з трибун, площ, стадіонів пропагує шкільну технічну творчість і боротьбу проти всього, що заважає її розвитку. За успіхи у роботі В.В. Кияниця нагороджується десятками нагород, у тому числі двома Грамотами МО України, йому присвоюється звання “Відмінник народної освіти” (1981 р.) та “Відмінник освіти України” (1997 р.).

Поряд з великою громадською роботою, Василь Васильович проводить дослідницько-експериментальну діяльність, результатом якої стала перша в колишньому Союзі “Програма гуртка юних операторів колективної радіостанції”, яка була рекомендована Міністерством народної освіти України до впровадження, видана тиражем 70 тисяч примірників у видавництві “Радянська школа” (“Збірник МО УРСР №24 за 1988 рік, від стор. 3 до стор. 27) і діяла по всій території України понад два десятиліття.

Як одного з найдосвідченіших директорів, В.В. Кияницю неодноразово залучали до розробки керівних документів про позашкільні заклади. Він є одним із співавторів “Положення про станцію юних техніків” 1988 року.

З 1992 року по 2000 рік Василь Васильович член редколегії Всеукраїнського журналу “Радіоаматор” на сторінках якого він започаткував “Історію радіоаматорства в Україні”.

Серія статей про радіоаматорство в Україні, написаних В.В. Кияницею на початку 90-х років і опублікованих вказаним журналом була адресованою, насамперед, юним радіоаматорам і їх наставникам, – адже в Україні на кінець 1991 року тільки в системі Міністерства освіти було понад 19 тисяч радіогуртків, які на той час були практично не забезпечені необхідними для їх роботи навчальною літературою і методичними матеріалами. І ця серія публікацій була дуже схвально зустрінута радіоаматорським загалом.

А тим часом успішно розвивається створена в 1974 році на базі Носівської СЮТ перша в історії Носівки дитяча аматорська радіостанція колективного користування, навколо якої об'єдналася учнівська молодь міста, із числа тих, хто цікавився радіозв'язком. Поступово, крок за кроком, носівська «колективка» стає відомою в Україні, Радянському Союзі і за його межами. Записи кличних сигналів з польської Носівки з'явилися в апаратних журналах тисяч радіоаматорів з понад 200 країн світу. Про успіхи юних радистів із Носівки писали газети «Молодь України», «Радянська освіта», «Патріот Батьківщини», журнали «Радіо», «Знання та праця», інші видання.

Колектив радіостанції нагороджується десятками й десятками відзнак вітчизняних і зарубіжних федерацій. У СЮТ зберігаються чотири величезних альбоми з найоригінальнішими грамотами, дипломами, плакетками, вимпелами виписаними і надісланими у Носівку багатьма мовами (навіть японськими ієрогліфами!) за успіхи юних радіоаматорів у найрізноманітніших і найпрестижніших всесвітніх заходах.

Тодішню атмосферу зіркової слави Носівської станції юних техніків, її наставників, керівників і вихованців чи не найвлучніше відтворить початок великої статті у восьмому номері Всесоюзного журналу «Радіо» у вже далекому 1980 році. Матеріал про носівчан журнал розпочинав так:

«Далеко не на каждой административной карте нашей страны можно отыскать один из райцентров Полесья – Носовку. Да и жителей там не так-то много. Но если бы пришлось составлять карту Черниговской области с учетом количества подростков, увлеченных здесь радиоспортом, Носовку пришлось бы выделить особо.

- Мысль о создании клуба юных радиолюбителей, - рассказывает директор Носовской станции юных техников В.В. Кияница, - впервые возникла после очередного прослушивания эфира на средних волнах, где среди работающих без разрешения, как стало потом известно, оказалось немало школьников.захотелось как-то помочь оступившимся ребятам, попытаться вовлечь их в организованный радиоспорт. В поисках поддержки обратился в районный отдел народного образования. Заведующая З. Харченко горячо одобрила предложение начать работу с подростками, интересующимися радио, на станции юных техников...».

Така широка популярність Носівської СЮТ стала можливою завдяки тогочасному достатньому фінансовому забезпеченню з боку держави. Активно сприяли станції і місцеві господарські структури. Коштами і матеріалами допомагали колгоспи, підприємства і, навіть, громадяни. Виключно добрим словом слід згадати колишнього головного інженера райвузла зв'язку Володимира Максимовича Сірика, котрий практично щомісяця бував у СЮТ і цікавився всіма можливими проблемами у роботі з юними зв'язківцями-радіоаматорами і після кожного його візиту в СЮТ прибували потрібні вузли і блоки, дроти і деталі.

Мабуть кожний, хто бував біля подвір'я і на подвір'ї СЮТ, не міг не звернути увагу на грандіозні, вражаючі яву поворотні антени колективної радіостанції. Звідки вони? Хто їх спорудив і змонтував на такій значній висоті? За чийої допомоги? І тут також слід назвати прізвища свідомих земляків вкладом яких робилася спільна справа для тодішніх потреб гуртків. Це було зовсім не те, як зараз, дехто з тих, хто мають можливість допомогти (і щире спасибі їм!) шукають гаманець і дістають 50...100 гривень. Ні, тоді у 80-ті, кожний пропонував не стільки кошти, скільки допомогу.

Вагомий вклад у спорудження згаданого антенного господарства зробив колишній начальник РЕМ І.З. Куценюк. Досить було звернутися директорів СЮТ до Івана Захаровича і пояснити, що без антен, яких у нас нема, наші юні носівчани не зможуть просто технічно бути на рівних зі своїми суперниками, а про подальші перемоги – годі і мріяти, як на подвір'я СЮТ усього за декілька днів були доставлені багатотонні щогли-опори. Чоловік слова і діла І.З. Куценюк віднайшов їх і безкоштовно доставив у СЮТ.

А інший ентузіаст і патріот рідного краю Іван Петрович Висотков посприяв у виділенні з Чернігівського льотного училища поворотних редукторів. Колишній директор місцевого заводу «Побідит» Володимир Григорович Кубрак та головний економіст цього заводу і великий ентузіаст технічної творчості Анатолій Трохимович Дяченко посприяли зварювально-монтажними роботам. Керівники гуртків Сергій Григорович та Володимир Вікторович Зеленьки, Василь Васильович Кияниця та Сергій Михайлович Микула уже безпосередньо на місці монтували елементи антени і встановлювали їх на робочу висоту не гірше за «монтажників-висотників» з відомої пісні.

Славою СЮТ гордилося місцеве населення. Кожний, хто навіть випадково долучався до можливості сприяти станції, допомагав як міг, і чим міг. Люди, читаючи у пресі, чи просто довідуючись про успіхи місцевої СЮТ на змаганнях і першостях найпрестижніших рангів, просочувались «носівським патріотизмом» – з'являлась внутрішня потреба чимось допомогти відомій установі.

На певному етапі станції юних техніків допомагала і районна влада. Так, за сприяння тодішнього секретаря райкому партії Віри Григорівни Сотниченко, до СЮТ з трьох сторін були спочатку висипані, а потім і асфальтовані дороги, що значно «окультурило» весь прилеглий до СЮТ мікрорайон.

Носівська районна станція юних техніків мала велику філію при БК Носівського цукрового заводу, яку повністю, за виключенням заробітної плати керівникам гуртків, утримував завод. Гуртки практично ні в чому не мали потреби завдяки прямо таки батьківській турботі Михайла Васильовича Заболотного, Григорія Миколайовича Шерстюка, Віталія Андрійовича Макухи та інших небайдужих людей.

Носівщина має бути вдячною за позаурочне виховання і навчання корисним справам сотень юних носівчан Петру Євгеновичу Репеті, Григорію Федоровичу Солошенку, Дмитру Івановичу Федченку, Борису Іларіоновичу Гавриленку, Борису Віталійовичу Барановському, Петру Полікарповичу Гольцю, Луці Демидовичу Супруну. Пізніше, з появою СЮТ, до них приєдналася нова когорта молодих і талановитих наставників юних техніків, таких як Анатолій Прокопович Волинський, Анатолій Іванович Кришталь, Петро Михайлович Власенко, Михайло Григорович Куц, Михайло Миколайович Макаренко, Микола Григорович Могильний, Антон Гаврилович Захарчук, Йосип Юрійович Пероганич, Валентин Іванович Алексєєв, Михайло Прокопович Ляшенко, Олександр Григорович Веремєнко, Олександр Іванович Коросташивець, Михайло Михайлович Шевченко, Василь Васильович Розум, Віктор Васильович Ювенко, Сергій Григорович і Володимир Вікторович Зелєняки, Михайло Григорович Ігнатенко, Сергій Михайлович Микула, Олександр Васильович Ювенко, Тетяна Володимирівна Зелєняк (Юшенко). Понад три десятиліття з наймолодшими школяриками Носівщини працювала методист СЮТ Валентина Костянтинівна Безпала.

Причому названі вище педагоги-наставники, це були не просто працівники станції, це був золотий фонд Носівської СЮТ. Це кращі з тих, хто пройшов через нашу установу в різні роки і хто зробили значний внесок у розвиток дитячої технічної творчості на носівщині. Врешті, це люди, завдяки наполегливості, таланту і самовідданості яких, наша районна станція юних техніків здобувала десятки вершин у спортивно-технічній майстерності, виставках, конкурсах, оглядах і ще в безлічі різноманітних масових заходів, які проводилися десятками щороку протягом десятиліть. Через розум і серце цих людей пройшли сотні школярів, котрі отримали саме у позаурочний, нерідко неоплачуваний час, підготовку зі столярної, слюсарної, електро-електронної та радіотехнічної справ.

Під їх керівництвом діти вчилися моделювати, читати креслення, клеїти, випилювати, випалювати і пиляти, робити електро- і радіомонтаж, клепати, стругати і паяти, навіть зварювати метали. Під опікою і наставництвом названих вище педагогів-чоловіків дівчора і юнь навчалися виготовляти моделі, макети, наочні посібники, котрі дивували своєю довершеністю відвідувачів обласних і республіканських виставок. А вироби радіоелектронного спрямування, виготовлені носівськими старшокласниками під керівництвом відмінника

освіти України С.Г. Зеленька, неодноразово відзначалися бронзовими, срібними і, навіть, золотими медалями Виставки досягнень народного господарства (ВДНГ) СРСР.

Багато років Носівщина гордиться своїми авіамоделістами. Справа ця була започаткована у післявоєнні роки великим ентузіастом технічної творчості Григорієм Федоровичем Солошенком. Перші моделі планерів і літаків піднялися у носівське небо в кінці 50-х – початку 60-х років з подвір'я будинку піонерів, де в той час директором був Петро Євгенович Репета, а потім Григорій Федорович Солошенко. Не було досвіду, не було двигунів, не було надлегкої бальзи і паперу мікалентного не було. Але був ентузіазм і нестримне бажання післявоєнних школярів-авіамоделістів: Миколи Ляшенка (пізніше льотчик Чернігівського авіапідприємства), Валерія Буланова (пізніше – військовий льотчик), Аркадія Ляшенка, Віктора Стрільчина (перша в історії Носівщини перемога на обласних змаганнях!), Олексія і Михайла Мархаїв, Віктора Іваницького, Віктора Ювенка (авіамоделізму присвятив усе життя) і десятків інших їх товаришів, і моделі відривались від землі...

Ще серед перших авіамоделістів на Носівщині були Михайло Пінчук, Іван Хиленко, Анатолій Болтава, Віктор Конотопець, Олександр Дуброва, Григорій Тхір, Володимир Касян, Микола Зуб, а також бойова і незабутня Марійка Кебкал (у майбутньому стала дружиною льотчика).

Новий і потужний поштовх для подальшого удосконалення і розвитку, авіамоделізм на Носівщині отримав на початку 70-х років, з появою станції юних техніків, куди він перемістився під керівництво і краще матеріальне і науково-методичне забезпечення. Колишній учень Г.Ф. Солошенка Віктор Ювенко стає його колегою у керівництві юними авіамоделістами. Саме цей тандем здобуває перші переконливі перемоги обласного масштабу, а потім, на роки, міцно посідає найвищі обласні сходинки майстерності.

Важко перелічити усіх призерів і чемпіонів з авіамоделізму. Проте назвемо кращих з кращих: Віктор і Олександр Ювенки (майстри спорту), Михайло Ігнатенко, Микола Гимченко, Олександр Галета, Віктор Булах, Анатолій Воронов, Валентин Криворот, Олександр Кундюба, Володимир Расюк, Віктор Яковенко, Ігор Жовтуватий, Григорій Золов, Володимир Тарасенко, Олександр і В'ячеслав Лук'янці, Андрій Коваль, Сергій і В'ячеслав Юрчевські, Юрій, Василь і Роман Ювенки (майстри спорту), Геннадій Безпалій, Дмитро Тарасенко, Василь і Сергій Васильченки.

Десятки й десятки прізвищ. Прізвищ, які у різні роки були на слуху усього міста й району і які слугували тими взірцями, котрі незмінно привертали увагу малечі, а для багатьох стаючи наставниками і прикладом для наслідування на довгі роки.

Розповідь про рух юних техніків на Носівщині не буде вичерпною без розповіді про радіоспорт. Про цей загадковий і таємничий військово-технічний вид спорту, який і на сьогодні, для багатьох «не посвячених» таким є. А тому іноді, та й можна почути: «А що воно ото дає ваш радіоспорт?». Коротка відповідь: «Як і будь-який спорт – виховує і гартує людину, робить її особистістю!».

З легкої руки директора Носівської СЮТ В.В. Кияниці, на понад два десятиліття «прописався» в Носівці радіоспорт, популярнішим за який був у місті хіба що футбол. Відповіддю на запитання: «...що воно ото дає ваш радіоспорт?» міг би стати один із багатьох випадків, про котрий через майже три десятиліття нагадав один з колишніх носівських радіоспортсменів-чемпіонів Олександр Гунько. Випадок, про який тренер Олександра вже давно забув, бо їх, подібних, було ой як багато...

Так от, вже давно дорослий і поважний юрист Олександр Юрійович Гунько, у найдетальніших подробицях, розповів про те, що сталося з ним на обласному чемпіонаті зі спортивної радіопеленгації у 1987 році. На той час Олександр Гунько вже був відомим в області радіоспортсменом і його перемога була, як кажуть, прогнозованою. Однак трапилось несподіване: на одному з етапів він підвергає ногу. Подальші не те що біг, навіть просто просування до фінішу вмиль стало практично неможливим. Навколо ліс, чагарники, висока трава і підлісок... Ніде ні душі... Дощ... Що робити? Маючи компас, карту, приймач, почав напіввиповзати в напрямку найближчої дороги – може там хто помітить і якимось сповістить рятувальній службі?

Раптом почув тріск сухих гілок, що наближався, але «проходив повз». Почав гукати – тріск гілок знову став наближатися... Через декілька секунд над Сашком схилилась Алла Маркова – чернігівська спортсменка і багаторічний визнаний чемпіон області серед жінок. Вмиль, зрозумівши що сталося, затигла Сашка на свої жіночі тендітні плечі і так несла його на собі майже кілометр до найближчого контрольного пункту, де були люди і був зв'язок з рятувальною службою...

Сама ж, знову підхопивши свій пеленгатор і компас, продовжила змагання, які – і це вже було їй цілком і остаточно зрозумілим – на цей раз виграти, навіть теоретично, вже не могла – надто багато часу було втрачено нею на порятунок найсильнішого спортсмена з команди найближчих суперників.

Спортивні правила не передбачають співчуття. Перемагає той, хто показує кращий результат. Ніякі «пом'якшуючі» і зрозумілі у повсякденному житті обставини не враховуються. Отож стрічка чемпіонки області цього разу прикрасила не Аллу і вона сама розуміла чому так сталося. Але вона вчинила саме так, як була вихована у колективі свого гуртка, тренером, батьками.

Цей випадок рядовий із сотень непередбачуваних, які трапляються у будь-якому спорті, дає відповідь на оте недолуге: «...і що воно ото дає ваш радіоспорт?». Виховує і періодично перевіряє дорослішаючу людину на

зрілість і на готовність влитися у вир життя. Це була істинна виховна робота і її результати. На жаль, у сьогоднішньому дні все частіше дзиччать нагадування про плани виховної роботи, наявність яких наче б то має свідчити про саму роботу. І нікто не хоче усвідомити, що її, цю роботу, проводити на порожньому місці, за відсутності, або при ледь жевріючому матеріальному забезпеченні гуртків, все важче й важче. Плани писати простіше...

Отже, до першого складу носівських радіоаматорів слід віднести Валерія Буцана, Віктора Ткаченка, Івана Крившу, Олександра Кацалапа, Миколу Дубину, Андрія Зубця, Олю Іванову, Ігоря Скакуна. Першу нагороду республіканського гатунку привіз у Носівку в 1974 році дев'ятикласник Ігор Дуброва – срібна медаль першості України! Це був і перший успіх його тренера В. В. Кияниці. Як кажуть, в Україні Носівку помітили.

Наступним кроком до поліпшення роботи з юними радистами стало залучення до тренерської роботи Олександра Івановича Коросташиця. Він, у минулому – військовий радист, очолив підготовку юних телеграфістів. І, практично, перші ж його вихованці Сергій Микула та Лариса Рогова стають чемпіонами області і призерами республіканських змагань 1976 року в Тернополі. Наступного року до нагород Лариси і Сергія приєднуються перші нагороди Ігоря Пузанова, Володимира Зеленька, Ліди Осадчої, Світлани Ємець.

У 1978 році носівчани В. Зеленька та Л. Осадча у складі збірної команди України стають Чемпіонами Радянського Союзу серед школярів. З далекого Архангельську Володимир та Ліда, крім чемпіонських звань, привезли до Носівки дві срібні медалі в особистій першості, а Ліда, ще й спеціальну нагороду – «За волю до перемоги!». Знову вагомий особистий успіх тренера збірної команди України В.В. Кияниці, за що він отримав також ряд нагород і першу грамоту Міністерства освіти України. Про тренерську роботу з школярами в Носівці стали говорити вже не тільки у Києві, а й у Москві, Мінську, Прибалтиці...

А в рідній Чернігівській області носівським школярам не було рівних. Майже протягом двох десятиліть жодна команда так і не здолала носівську збірну юних радіоспортсменів. Навіть простий перелік чемпіонів області займе немало місця. Пам'ятні перемоги здобували: Людмила Якушенко, Ігор та Сергій Рибачки, Сергій Кузьменко, Тетяна Ющенко, Сергій Красун. Неперевершеними майстрами спортивної пеленгації (стара назва «Полювання на лисиць») у різні роки були: Борис Приходько, Валентин Проценко, Юрій Корінько, Лариса Іванова, Галина Бидлой, Наталія Кузьменко, Ігор Терещенко, Олександр Глушко, Катерина Буцан, Наталія Шульга, Елла Шмигорська, Євген Комар, Ярослав Андрієнко, вже названий вище Олександр Гунько та багато інших. Справжніми майстрами спортивної радіотелеграфії, які прийшли на зміну попередникам, стали Лариса Подолянко, Ніна Калина, Світлана Кундюба, Лариса Іванова, Тетяна Рудяченко, Василь Хиленко. Останній, до речі, вже як вихованець молоді

тренерки Тетяни Володимирівни Зеленьк, у 1988 році у Всесоюзних змаганнях, які відбулись у всесвітньо відомому таборі «Артек», зайняв третє місце.

Це був «зірковий склад» Носівської радіоеліти. Про них писала місцева, обласна і республіканська преса. Фото багатьох з них були у «Деснянській правді», «Комсомольському гарті», «Патріоті Батьківщини», «Радянській освіті»... Їх популярність приводила до гуртків Носівської СЮТ нових і нових бажаючих. Самі ж гуртки мали чудове матеріально-технічне забезпечення, власний транспорт для поїздок на тренування.

Щороку в літні місяці СЮТ облаштувала наметове містечко на мальовничому березі Десни поблизу с. Кладьківка, Куликівського району. Воно використовувалось як для навчально-тренувальних зборів юних техніків, так і для відпочинку. Для цього нерідко залучалась і матеріальна база піонерського табору Червонопартизанської школи №1, який знаходився поряд (тодішній директор школи П.М. Власенко).

У Кладьківці носівчани мали підтримку місцевих ентузіастів технічної творчості, насамперед, Івана Олександровича Овдієнка, який щороку забезпечував навчально-тренувальний табір човном, домовлявся з керівництвом сусідньої бази відпочинку Ніжинського заводу «Сільмаш» про використання юними носівчанами прогулянкових водних велосипедів та іншого спорядження, яке було у ніжинців. З іншого боку, під час навчально-тренувальних зборів Іван Олександрович проводив профорієнтаційну роботу, з метою залучення гуртківців Носівської СЮТ до навчання в Ніжинському ПТУ №11, де він працював, і яке, з поміж інших спеціальностей, готувало радіомонтажників для заводу «Прогрес».

А тим часом, якісно формувався тренерський колектив Носівської СЮТ, до якого органічно влились «доморощені кадри» - Володимир і Тетяна Зеленьки, Сергій Микула. Все частіше можна було почути про «Носівську тренерську школу». Це давало величезний оптимізм і надії на майбутні перемоги. І раптом... ні, не війна – горбачовсько-сльцинська «перебудова» у партійно-комсомольському варіанті. Безгрошів'я, згорання змагань з військово-технічних видів спорту, а за тим і роботи відповідних гуртків. Бо без забезпечення тренувань, за відсутності вертикальної структури змагань, зникають стимули, які раніше приводили шкільну дитвору до гуртків. А в тренерів, які самовіддано і без «залишку» віддавалися виключно роботі з дітьми, багаторазово «перевиконуючи» передбачені типовою програмою години, з'явилися перші проблеми з утриманнями власних сімей – адже затримки зарплат сягали багатьох місяців. Почали їздити на заробітки: моделісти – до Чехії, а радисти – до Польщі.

Першим «вікно до Європи» прорубав Володя Зеленьк (з СЮТівського дитинства навчений бути першим у всьому, він і тут став першим). На одній

з наших нарад при директору, щойно повернувшись із Польщі, Володя із захопленням розповідав, що «там» менш ніж за годину має місячну СЮТівську заробітну плату, яку ще й не видають місяцями. Отже, першим із станції пішов саме він.

Директор СЮТ і багаторічний наставник-селекціонер колективу нічого не міг протиставити ні Володі, ні тим, хто пішли за ним. Люди мали якось виживати. Такий був час. Не було ніякою дивиною, що комісія обласного відділу освіти, яка прибула у район для здійснення фронтальної перевірки, ділилась навпіл, щоб у той час, коли одні добросовісно перевіряли школи, інші, не менш ретельно перевіряли сільські магазини на предмет придбання всього того, що можна було б вивезти для гендлювання до Польщі, аби якось на цьому заробити. Ніякої дивини. Адже люди, які працювали в об'їзді, також не отримували заробітних плат і також мали якось виживати зі своїми сім'ями...

Скоріш за все, дивина в іншому: чому ці зовсім недавні події так міцно забуті, наче їх і не було? А відтак, то вже втрачаються й причинно-наслідкові зв'язки. Найголовніший наслідок – руйнування культури, освіти, спорту. Руйнування до рівня невідновності. І тому дуже прикро іноді чути про втрату колишньої слави Носівської СЮТ. Немає в тому думи про вини ні її керівництва, ні людей, які і тоді, і тепер працюють у ній. Усе сталося внаслідок суспільних змін у результаті яких стабільне державне фінансування позашкільля перетворилося на фінансування за так званим «залишковим принципом». І за роки цей «принцип» призвів до стану, коли ніхто не наважується ліквідувати позашкільні заклади, і вони продовжують існувати не завдяки, а всупереч. Сказане стосується районних, принаймні.

У 1991 році, одним розчерком пера якогось фінансового клерка, у Носівській СЮТ було ліквідовано практично всі посади, які були наявні на той час (завгосп, майстер, робітник, шофер, тощо) відповідно до встановленої обласним відділом освіти III категорії – як виключення для районної СЮТ, за наслідками багаторічної плідної роботи з високими показниками.

Отже, на початку 90-х у Носівській СЮТ залишились директор В.В. Кияниця та її багаторічний методист В.К. Безпала. Методисту за віком, а директору – за переконаннями вже запізно було починати «нове життя» поза межами станції. Проте роботу СЮТ довелось відроджувати практично, як при її створенні у 1972 році, з тією лиш різницею, що було приміщення, була, хоч і старіюча, проте матеріальна база. Виділялись якісь кошти на гурткову роботу, при цілковитій їх відсутності (тоді ще наївно сподівались, що тимчасово) на матеріальне забезпечення тої роботи.

За браком бажаючих працювати на посадах основних керівників гуртків (немає забезпечення – нема дітей, нема дітей – нема керівників гуртків згодних «сидіти на порохівій діжці» недостатньо активного відвідування занять), був знайдений єдиний, можливо, варіант: створення гуртків СЮТ на базі шкіл

району. Позитивним боком такого варіанту є те, що досягається максимальне охоплення гуртковою роботою різних дітей із різних шкіл. І коли стверджується, скажімо, що в СЮТ є 550 дітей, то це різні діти, а не одні й ті ж, записані до різних гуртків, що є не рідкістю при концентрації роботи в одному місці.

Ще одним позитивом децентралізації гурткової роботи є співробітництво з директорами шкіл. Як не як, а школи мають спецрахунки, іноді мають шефські допомоги, батьківські кошти. Нехай не багато, але якась дешиця спрямовується на хоч і СЮТ-івський гурток, але ж для дітей своєї школи...

На пізнішому етапі співпраці зі школами виявився ще один значний позитив – використання шкільних комп'ютерних класів для позакласної роботи. Скажімо, на сьогодні, комп'ютерним наукам у позаурочний час навчаються понад 200 дітей району. Навіть коли б наша СЮТ мала комп'ютерний клас на 20 місць (не маємо ніякого) то ми змогли б охопити близько 60-ти дітей. А так, завдяки співробітництву зі школами, не маючи класу, щорічно забезпечуємо позакласну комп'ютерну підготовку такої значної кількості школярів.

На жаль, наявні і негативи при роботі з «винесеними» у школи гуртками. Найголовніший – утрудненість оперативної роботи з педколективом керівників гуртків. Також є нижчою результативність участі в обласних масових заходах. Адже важче формувати збірні колективи – перевага надається одній із шкіл, хоч і перемогла у районних змаганнях, але яка не здатна повноцінно суперничати з учнями прилуцьких, ніжинських і чернігівських коледжів, інститутів, що приїждять на обласні змагання.

Тож очевидно, що найважливішим завданням тисяч педагогів-позашкільників України є створення сприятливих умов для відвідування занять гуртківцями. А це можливо тільки за достатньої фінансової підтримки. У порожні класи, або в класи із застарілими комп'ютерами, іншим обладнанням, у класи, в яких нема найнеобхідніших для роботи матеріалів, діти не йдуть. Як би не «медитували» з цього приводу відповідні позашкільники-організатори, і які б завдання не ставились перед ними з боку держави.

Яскравим практичним підтвердженням вище висловленого, стала діяльність Носівської СЮТ. Коли в 70-80 роки СЮТ забезпечувалась необхідними ресурсами – станція, як для установи з рядового райцентру, мала вражаючі результати роботи, розповідь лиш про частину якої тут наведено. Коли ж з початком 90-х років фінансування СЮТ звелось до заробітної плати та комунальних послуг із енергоносіями, то той самий керівник СЮТ, який привів її до зіркової слави у минулому, не зміг забезпечити втримання ним же досягнутого: відібрані і підготовлені ним тренери-керівники гуртків, щоб прогодувати сім'ї, подались за кращими заробітками до Києва, Польщі, Чехії. Швидко застаріла матеріальна база, зупинився транспорт, зникли стимули у дітей. Бо не стало чемпіонів, про яких говорило місто, район, писали журнали і газети.

Отож, склалося так, що після зіркової слави 70-х – 80-х років протягом дев'яностих Носівська СЮТ поступово стала однією, нехай навіть і з кращих, але «звичайних» станцій юних техніків у області.

На першому етапі відродження в 90-х роках виживанню мережі гуртків суттєво посприяли створені у школах гуртки технічного моделювання молодших школярів. Ці гуртки для наймолодшеньких діток наша СЮТ мала завжди. Просто в «роки слави» вони були малопомітними. Тепер саме вони стали кістячком мережі станції і всієї позашкільної роботи з техніки. Через ці гуртки пройшли сотні й сотні юні району. За відсутності забезпечення матеріалами, було прийнято рішення про «розсіювання» цих гуртків по школах району, де, за рахунок спецкоштів, батьків, місцевих меценатів, можна було сподіватися на виживання. Вижили. Вижили завдяки таким вічним ентузіастам, як Йосип Юрійович Пероганич. Поповнили лави керівників гуртків у скрутний час Григорій Андрійович Буряк, Світлана Віталіївна Гошко, Ірина Михайлівна Пузанова, Любов Олексіївна Руденко, Валентина Михайлівна Мужченко. Саме вони «з нічого» створювали шедеври для обласних виставок, готували команди і конструювали експонати. Навчалися самі, і навчали інших. Вони одними з перших зрозуміли, що марно чекати від держави, бодай, найелементарнішої допомоги. Вони могли відмовитися, але видно так і не змогли знайти слів, щоб пояснити «про вічні державні труднощі з бюджетом» допитливим оцеляткам діток, які з нетерпінням чекають на кожне заняття, і які у своєму наставникові вбачають конкретну тьотю Валю, чи тьотю Іру і чекають від неї чергового сконструйованого щоденного маленького дива. Спасибі їм, на відміну від багатьох «державників», за роботу і за совість.

Наприкінці 90-х у школах з'являються комп'ютери і діти тягнуться до опанування новою справою. Для задоволення цього потягу СЮТ організує і відкриває гуртки комп'ютерної справи. Знову ж таки, на базі шкіл, бо в базовому приміщенні Носівської СЮТ не тільки наприкінці 90-х, а й по сьогодні нема не те що комп'ютерного класу, а навіть звичайного комп'ютера – проза життя...

До наших кращих керівників гуртків комп'ютерників, які започатковували справу на Носівщині, слід віднести Василя Васильовича Кияницю, Сергія Григоровича Зеленька, Сергія Михайловича Микулу, Івана Івановича Скрипчинського, Юрія Миколайовича Кратка, Юрія Володимировича Ляшка, Віталія Володимировича Шейка з Червоних Партизан. Ці ентузіаста першими придбали, чи виготовили власноруч комп'ютери «Микроша», «ZX-Spectrum», «Поиск» і, навчаючись самі, розпочали навчати дітей, як у стінах СЮТ, так і на базі своїх шкіл.

Із середини першого десятиліття нового сторіччя, з появою шкільних кабінетів інформатики, до когорти педагогів-комп'ютерників приєдналися (або замінили) нові керівники гуртків: носівчани В'ячеслав Станіславович Пуха, Сергій Володимирович Левченко, Ігор Борисович Гавриленко, Михайло

Миколайович Макаренко з Червоних Партизан, Яків Степанович Гальченко зі Степових Хуторів, Лідія Володимирівна Авдеєнко та Наталія Павлівна Талалаївська з Мрина, Володимир Володимирович Бувайлик з Плоского. На сьогодні до кращих наших наставників юних комп'ютерників слід віднести носівчанок Юлію Володимирівну Кириленко, Аллу Анаполіівну Утву, Віктора Володимировича Черевка.

Із приходом у 2003-му році в Носівську СЮТ Надії Олександрівни Довбиш суттєво поживавилась методична робота. Як в станції, так і в районі. Особливо ретельно стали готуватися методичні розробки. На 7-12 таких розробок щорічно поповнюється скарбничка СЮТ. Між керівниками гуртків проводиться конкурс на кращі розробки. Роботи переможців – направляються на обласний та республіканський конкурси, здобуваючи і там визнання та нагороди. Найбільше таких перемог, як і годиться, у методиста та директора СЮТ. Але й роботи керівників гуртків Л.Ф. Фесенко, Л.В. Авдеєнко, Ю.В. Кириленко, А.А. Утви, С.М. Кебквал, І.Б. Гавриленка, Т.В. Лисенко, Н.О. Мозгової незмінно у числі кращих.

Сьогодні Носівська СЮТ одна з небагатьох в області, яка регулярно організовує і проводить районні змагання з технічного моделювання молодших школярів, фітодизайну, з WEB-дизайну та комп'ютерного малюнка. На змагання і очні конкурси прибувають не менш як по десять-дванадцять команд.

Великого методичного обслуговування потребують щорічні районні виставки з науково-технічної творчості, декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва, виробів молодших школярів, фітодизайну. Відроджуються районні фотоконкурси і вже є перші успіхи. Надія Олександрівна Довбиш фахово справляється зі своїми обов'язками по підготовці, організації і проведенню інших багаточисельних масових заходів, семінарів.

У 2011 році Носівська СЮТ успішно пройшла Державну атестацію на здійснення освітньої діяльності у галузі позашкільної освіти до 2021 року. У підготовці матеріалів до цієї атестації найвизначніший вклад Надії Олександрівни. А ще вона неодмінно встигає з дітками її гуртків щорічно підготувати два-три експонати, які обов'язково прикрасять експозицію республіканської виставки.

Живе джерельце в роботу Носівської СЮТ влилось з приходом на посаду штатного керівника гуртків молоді вчительки народознавства Ольги Федорівни Довбиш. Будучи дитиною батьків-позашкільників, і протягом навчання у Щорській школі №1, перепробувавши чи не всі напрями гурткової роботи в місцевій СЮТ і в Будинку школярів, вона з першого дня в Носівській СЮТ знала що робити, і як робити. За короткий час Ольга Федорівна організувала і очолила гуртки з фітодизайну, оригамі та паперопластики. На базі другої міської школи створила студію «Жовтий папуга», де, крім гурткової роботи, проводить майстер-класи для батьків, семінари для інших керівників гуртків. Вже має вихованців-призерів і переможців обласних і Всеукраїнських першостей. Нові

запроваджені О.Ф. Довбиш напрямки у роботі СЮТ викликали жвавий інтерес і знайшли підтримку серед педагогів і школярів.

Багато добрих слів заслуговує праця інших керівників гуртків Носівської СЮТ. Насамперед це Олександр Михайлович Кащенко – столярна справа, Любов Васиївна Василенко – природа і фантазія, Михайло Михайлович та Валентина Федорівна Кривці – юні фото- та кінооператори, Юлія Володимирівна Кириленко – користувачі ПК, Алла Анатоліївна Утва – основи інформаційних технологій, Ірина Вікторівна Ріпа – паперопластика, Тетяна Валентинівна Лисенко – виготовлення сувенірів, Алла Михайлівна Кратко – образотворче та декоративно-ужиткове мистецтво, Тетяна Миколаївна Градобик і Юлія Михайлівна Кривша – початкове технічне моделювання та інші.

На жаль, на шляху до ще більш плідної роботи гуртків є найголовніша завада – практична відсутність матеріально-технічного забезпечення. Впродовж 20-ти років не виділяються кошти на ремонт базового приміщення. Керівництво СЮТ, її директор, багаторазово ставили ці питання на учительських конференціях, колегіях РДА, виходили на прями зустрічі з головами РДА і відповідними заступниками голів ОДА, головами районних рад. Впродовж цих років практично щорічно писались листи-звернення до райво і планового відділу РДА про виділення відповідних коштів при закладці кошторисів на майбутні періоди. Чотири рази звертались про допомогу до народного депутата І.І. Куровського – все безрезультатно.

Дуже жаважає перманентна плинність відповідальних посадових осіб. Тільки з 2000 року на посаді начальника районного відділу освіти змінились 5 осіб, посаді голови райради – 4 особи, голови адміністрації – 5 осіб. За таких умов практично неможливо планувати і розв'язувати процеси тривалого періоду, таких, як той же капремонт, приміром. Бо він не є «глобально-вражаючим» для потенційного виборця. То ж і виходить, що варто переконати, умовити і домовитись про необхідність капремонту СЮТ, замість її переселення, скажімо, як на цю посаду приходить інша особа, і все доводиться розпочинати спочатку... На жаль, це системне явище.

Не можна сказати, що директор СЮТ не має необхідного авторитету в районі. Впродовж останніх 20-ти років він депутат міської ради, його знають і поважають, його ім'я, поряд з іменами інших відомих земляків, увійшло до книги «Славні імена Носівщини», але в системі взаємостосунків, які вибудувались останніми роками між установами і владою, в системі, де велика роль вольових втручань з боку певних осіб, мало що можна вдіяти.

Отож, Носівській СЮТ залишається роками боротися за гідне існування. Як? Нижче наводиться запис виступу директора СЮТ на щорічній серпневій учительській конференції в 2010 році. Це страждання і біль керівника позашкільної установи, яку він неперервно очолює 40 років.

«Шановні колеги, доброго дня!

Дякую організаторам за можливість виступу надану позашкільникам. Бо минулого разу, запланований виступ Світлани Миколаївни з БДЮТ потрапив під скорочення – хтось із величезного начальства кудись спішив. Таке відношення до позашкільників з боку влади, сподіваюся, було в минулому.

Отже, фрагментарний звіт. Є у нас Настя Сало, учениця другої школи і активна наша «гуртківочка». От її досягнення в минулому навчальному році: перше місце у Всеукраїнській виставці декоративно-ужиткового мистецтва – диплом першого ступеня Українського державного центру позашкільної освіти, друге місце в однойменній обласній виставці і диплом обласного центру, перше місце в новорічно-різдвяній виставці і диплом обласного управління освіти, Грамота Національного еколого-натуралістичного центру і ще два дипломи обласного центру науково-технічної творчості. Вже не називаю її відзнаки за перемоги у районних заходах... Знаєте, колеги, далеко не кожний вчитель зібрав стільки відзнак за все життя, як ця талановита дівчинка впродовж лише одного навчального року. І вона у нас така не одна. Трішки менше мають досягнень учні цієї ж школи Аня Коваленко, Максим Сало, Аня Золотар, Аня Барішовець і Аліна Бойко, Яків Кашченко з Хотинівки. Тільки обласних призерів цього року маємо понад два десятки.

Як з найкращого боку показує приклад плідної роботи з дітьми наш молодий, але з Божою іскрою, керівник гуртків Ольга Федорівна Довбиш. Організуємо і проводимо семінари, виставки, конкурси. За допомогою Михайла Михайловича Кривця і його гуртківців зробили три фільми... І в тому, що як у звіті керівника відділу освіти було зазначено, «що СЮТ належить до кращих позашкільних установ області» – заслуга всіх, хто у нас працюють. Але це показова сторона нашої діяльності, яка лоскоче слух як причетних так і непричетних до подібних успіхів.

А тепер дозвольте про невидиме для багатьох, хоч і не менш очевидне. Найголовніше – наша бідність. Освіти взагалі, а позашкільної – зокрема. Чим далі, тим більш неможливо працювати на якісні результати і вагомі досягнення. Ну коли ж, врешті, з'являться ті довгоочікувані кошти?

Декілька днів тому я був на обласній конференції. І у виступі Анатолія Андрійовича Заліського, і губернатора пана Хоменка, і пані Романової незмінно звучало націлення нас, низових керівників, на залучення позабюджетних коштів – шефів, меценатів-олігархів, батьків. А як практично те «залучення» відбувається?

Ну якщо зі школами і дитсадочками ще якось зрозуміло – зацікавленість батьків явна. Із позашкільям – складніше. Діти заможних до нас здебільшого на ходять, бо батьки про них подбали, і вони дома мають і комп'ютери, і дорогі «мобільки-комунікатори». А за бажанням – і фото- та кінотехніку найкращу, яку позашкільна установа не матиме ніколи. І кінотеатри домашні і, навіть, повітряні кулі мають з дозволами на польоти. Отже, допомога батьків дітей, що до нас

ходять (у сільській місцевості маємо понад 50 відсотків) могла б бути надто мізерною. А кажу «могла б бути», це тому, що і тієї нема. Бо, на жаль, як тільки мова заходить про якийсь можливе фінансове сприяння, діти просто облишають ходити на гурток.

Показовий приклад. Першого червня, коли ми, до дня захисту дітей, на центральній площі Носівки робили виставку, хлопчикам дуже сподобалися авіамоделі виготовлені в гуртку майстра спорту України Віктора Васильовича Ювенка, і вони тут же вирішували записуватися до гуртка. І уявляєте, четвертокласники, вже записавшись, з не за віком дорослим виглядом облич, прискіпливо уточнювали, чи не платний, бува, гурток, бо, мовляв, батьки їх дома «повбивають», що позаписувались. Видно вже ж мають гіркий досвід?

А тепер проста задачка. Якщо з боку батьків і з боку держави матеріальної підтримки нема, то за чий рахунок були придбані матеріали для виготовлених у гуртках виробів? Допоможу із відповіддю – за рахунок керівника гуртка. А він у нас що, мільйонер-меценат? Але ж саме так і виходить, що основними спонсорами позашкільної роботи стають керівники гуртків.

Для унаочнення проблеми наведу приклад. От згадувана Ольга Федорівна Довбиш, діти якої, як кажуть, і лауреати, і чемпіони, на кожне заняття кожного свого гуртка (чи на філії в дитсадку, чи в школі №2) має роздати для роботи по 15-20 аркушів кольорового паперу, який, зазначу, суттєво дорожчий за офісний. Два заняття щотижня і шість груп. Хто слідкує за моїми словами не напружуйтесь, я вже десятки разів рахував: від 180 до 240 аркушів паперу на тиждень, або 15-20 пачок по 500 аркушів кольорового паперу на рік. Це, приблизно, півтори тисячі гривень з річної зарплати. А ще потрібні клеї, перевідний папір, ножиці, шила, картон, тканина...

І такі, або схожі, проблеми у кожного керівника гуртка і СЮТ і БДЮТ. Спитайте у присутніх тут Світлани Миколаївни, Ольги Матвіївни: де вони беруть матеріали? І як вони «радіють», коли замість 12-15 дітей на заняття приходять 20, або й більше – не проганятимеш же зайвих? Встановила держава норми наповнення гуртка, то зобов'язана їх забезпечити матеріально, а не умивати руки. А так, за рахунок керівника гуртка, та, можливо ще декого із свідомих батьків, можна встановлювати будь-які норми кількісного наповнення гуртка учнями. Та ще й відповідні органи залучати до підрахунку присутніх на занятті дітей – соромились би, чи що...

Можна спитати Світлану Миколаївну Кебкал почім ті фарби і лаки для її чудового Петриківського розпису макету старовинного самовара з набором чашок, всю механічну частину виготовлення якого здійснено школярами під керівництвом Олександра Михайловича Кашценка. Експонат цей, зроблений за власні кошти двох керівників, переміг на обласній виставці і нині демонструється в Державному центрі позашкільної освіти в Києві. Це стиснута «біографія»

одного експонату. А їх ми щорічно подаємо «нагору» до п'яти і більше десятків.

Не стану втомлювати цифровими розрахунками, але не можу більше мовчати про прямі грошові витрати керівників гуртків. Хтось скаже: чому ж вони тоді так мучаться, нехай ідуть на іншу роботу... На жаль, саме так і вчинили більшість керівників гуртків з числа чоловіків і ми втратили у районі орієнтацію дітей за радіо-електронними, механічними і транспортними напрямками, столярну і слюсарну справи. На сьогодні хлопчаків з цими галузями не знайомлять і ніде не вчать. А тому ми вже зараз нерідко стикаємось з браком політехнічної підготовки молодих людей. Все частіше платимо гроші за «ремонти» техніки за які слід, як кажуть, руки «повідбивати» (в нашому районі трохи краще, правда, бо всі, хто зараз «ходять по людях», мають за плечима СЮТівський гарт – нема часу на аргументи та прізвиськами щодо цього твердження).

Отже, внаслідок відсутності планового забезпечення гурткової роботи, у нас вимушено залишаються гуртки для роботи яких потрібно мінімум: комп'ютерні, малого моделювання, роботи з природним матеріалом – травичка, мох, гілочки, риб'ячі кісточки, камінці, черепашки, відходи упаковок тощо. Це добре, діти хоч чимось зайняті. Але ми, втративши технічну підготовку з високотехнологічних напрямів (у школі теж нема), своїх внуків і правнуків прирікаємо на життя у «бананово-сировинній» країні.

Тому, повертаючись до закликів наших очільників на залучення «олігархічних» коштів, впевнено кажу – не спрацює. Можна виключити якусь сотню-дві на проведення чогось одноразового, а планомірно і регламентовано – ні! Чому? Знову на прикладі з мого майже 20-річного депутатського досвіду: є на Козарському шляху кладовище. Громада, спасибі їй, за фінансової підтримки міської ради, взялися до справи його впорядкування. У день проводів (поминальний), ініціатори вирішили додатково пройти по кладовищу зі списком і простягнутою рукою. Людині, яка очолила цю місію, я попередньо підказав, хто може допомогти суттєво – це з числа тих, хто раз на рік приїздять з Києва на кладовище, маючи в столиці статки на мільйонну частку яких можна все кладовище «озолотити». І що? Саме «нові українці» дали найменше. Про одного з них активісти з обуренням розповіли, як після довгого копирсання у товстій пацці доларів, він таки знайшов п'ять гривень і простягаючи «прохачам», наказував, щоб його гроші пішли за призначенням, і... щоб ще і оці ось, біля його могилок, корчі викорчували. Пенсіонери крізь землю ладні були провалитися...

Приблизно отак і ми з Світланою Миколаівною (Трейтяк – авт.) з БДЮТ просимо гроші. Принизливо все це. Збираємо у торговому центрі на черговий районний конкурс. Одні і ті ж підприємці, зайняті своїми справами. Вони вже й не бажають вислуховувати куди потрібні гроші на цей раз. Принизливо. Державна установа не має жебракувати. І сподіватись на вирішення проблем випадковими подачками – нереально в наших умовах. Хто б до цього не закликав... Кошти

для діяльності установи потрібні постійно, а не епізодично. Дітям згадуваної вище Ольги Федорівни потрібен папір щодня. І ми маємо і зобов'язані відродити державне забезпечення матеріалами позаурочної гурткової роботи.

І, нарешті, про наше базове приміщення. Багато років я просив (сподіваюсь, що Анатолій Григорович Красносільський пам'ятає) кошти на опалення СЮТ. Три роки тому, коли була, як тепер кажуть, «помаранчева влада», заслухали мене на колегії РДА і, нарешті, прийняли рішення про реконструкцію опалення СЮТ. Необхідні кошти виявилися не малими – 80-120 тисяч гривень, а потім ще чотири кочегари і вартість спаленого газу, який згоратиме щороку.

Тоді я нехитрими розрахунками доходжу висновку, що у десять разів дешевше придбати і встановити електроконвектори. Справа нова і ризикована, але ділюся ідеєю з заступником голови РДА. Гаряче і палке схвалення! - Роби! - А кошти? – кажу, – Робити ж треба доки літо... – Кошти дамо. Давай поки за свої (мова йшла про декілька тисяч гривень). А потім, ми «уточнимо» районний бюджет і тобі повернемо. Впевненості додала ще й моя особиста зустріч із заступником голови ОДА О.О. Бельським, який щиро дивувався, що при виділенні майже трьох мільйонів на оту всепожираючу фінансову гідру на повороті (мова про школу №5, що невідомо коли буде завершена), Носівська РДА не зв'язалася з обласним фінуправлінням, щоб крихітну дециму «відчепити» для СЮТ. Він кудись телефонував і там теж сказали: «Не проблема!».

Я, окрилений такими обіцянками, за свої власні гроші купую французькі автоматичні опалювальні конвектори, купую кабелі, щит, захист і все встановлюю. Результат – чудовий! Якщо позаминулого сезону зима була теплою і були сумніви, то минула – дала, як кажуть, сповна. Сумніви розвіялися.

Чудове вирішення питання. Державі одноразово зекономлено понад 100 тисяч гривень і багато тисяч щорічно. Однак, тим часом з'ясовується, що кошти, котрі намагалася «помаранчева РДА» надати СЮТ, були переорієнтовані «біло-сердешною» райрадою. У них, бачте, політичне непорозуміння. А «влітає конкретно» – Кияниця. Так що не тільки керівники гуртків за свої гроші забезпечують гуртки, а й директори за свої – встановлюють опалення. Тож найбільшими меценатами позашкільної роботи на сьогодні є самі позашкільники.

Останній штрих. Ще починаючи з депутатства Волкова, з'явилася традиція вілтку давати по тисячі для поточного ремонту закладів освіти. Останніми роками ця «нешасна тисяча» для СЮТ і БДЮТ виділяється тільки після погрози звернення безпосередньо до Івана Івановича Куровського. Отже, між Іваном Івановичем і позашкільниками хтось є, хто явно позашкільля зневажає? За що? Чи може «гальмуючи» ту тисячу, хтось думає, що вона позашкільників не врятує? Згоден. Бо і нам, і БДЮТ понад п'ять років місцеві очільники обіцяють кошти на підведення води. Ну невже така «непідйомна» проблема? І ми, і БДЮТ знаходимося у пристосованих приміщеннях. Нема нічого вічного: подивіться

на наші вікна, двері, підлогу... Хіба ж їх фарбою врятуєш? А зовнішній вигляд який? До того ж, в СЮТ ще й руйнується зовнішнє цегляне облицювання. А навкруги вже сайдинг, утеплювачі, інші сучасні матеріали.

Дякую за увагу і терпіння». 30.08.10.

Цей виступ, за словами присутнього на тій конференції голови РДА А.Г. Красносільського «був почутий». Після цього голова РДА особисто побував в СЮТ, побував його перший заступник М.М. Онищик з головним архітектором О.П. Кононенком. Пообіцяли кошти, але натякнули на переселення до іншого приміщення, яке має колись звільнитись.

А раз переселення, то про які кошти на ремонт може бути мова? Враження, що ніхто не хоче й чути, що на переселення потрібно коштів у рази більше, ніж на поточний, нехай і дещо поглиблений ремонт. Хоч, проте, різниця, звичайно є: на ремонт кошти потрібно виділяти негайно, а на переселення – в майбутньому. Непоганий спосіб. Ним по відношенню до СЮТ місцеве керівництво (половини вже й у живих нема) користується майже три десятиліття: У різні роки СЮТ обіцяли «переселити» до приміщення школи №1, до приміщення ТСОУ, до приміщення сільгоспуправління, до приміщення колишнього райкому партії, до приміщення колишнього військкомату, колишнього суду. Тепер от знову, або до приміщення школи №1, або школи №5, яка будується вже понад 20 років. Зрозуміло, що коли обіцяють надати нове приміщення, кошти на утримання старого не виділяються. Така гра-жарт. А СЮТ і далі продовжує існувати без ремонту.

На сьогодні 44 гуртки Носівської СЮТ відвідують 675 учнів. Наші гуртки працюють майже у всіх школах району, принаймні у тих, де є відповідні умови для занять. Ми забезпечуємо максимальне охоплення гуртковою роботою дітей сільської місцевості і максимальну доступність їх до позашкільної освіти. І хоч, така територіальна «розкиданість» гуртків суттєво ускладнює їх навчально-методичне забезпечення, контроль, проте вона є чи не єдиним варіантом збереження повноцінної позашкільної роботи в умовах відсутності централізованого матеріального забезпечення і зношеності базового приміщення.

У базовому приміщенні нині сконцентровано результати позашкільної роботи всього району: виставковий зал, методичний кабінет, технічна лабораторія, радіостанція. Є «Українська світлиця», формуються технічна бібліотека і політехнічний музей. Проводяться щорічні районні виставки, конкурси і семінари. Із встановленням два роки тому належного опалення приміщення, до цього приміщення поступово повертаються колишні гуртки.

На початок третього тисячоліття Носівська СЮТ, за умов хронічної відсутності матеріально-технічного забезпечення гурткової роботи, утримує високі показники Носівського району в обласних масових заходах і у відповідних

рейтингах. Так, згідно підсумкових таблиць участі районних (міських) відділів освіти Чернігівської області, в обласних масових заходах із науково-технічного напрямку, Носівський район (участь якого забезпечувалась виключно станцією юних техніків) у 2008 році посів 5 місце, у 2009 році – 4 місце і у 2010 році – третє місце. Слід звернути увагу, що у цьому рейтингу є міста Чернігів, Ніжин, Прилуки. Не було жодного року, щоб вироби чергових і чергових юних умільців з Носівського району не експонувались на республіканських виставках у Києві і не ставали їх лауреатами.

На жаль, робота педагогів у системі позашкільної освіти не знаходила і не знаходить гідної оцінки з боку держави. Показово, що директор СЮТ, який присвятив цій роботі все життя тричі представлявся трудовим колективом до звання «Заслужений працівник освіти України»: у 1999 році – голова РДА Красносільський А.Г., у 2007 році – голова РДА Андрієнко М.П. та у 2009 році – в.о. голови РДА Пуха О.М. Три різні голови адміністрації гарантували державі представлення на цю людину. Держава промовчала. Жодного зауваження, чи претензії до пошукача, чи до представлених матеріалів... Четверте представлення вже навряд чи буде. Ось так поцінується наше позашкільля і люди, які у ньому працюють.

© Методичний кабінет Носівської СЮТ, 1972-2012 рр.

Використані матеріали:

- В. Кияниця. Знайомтесь - радіоспорт //Прапор комунізму (орієнтовно 09.1976 р.)
В. Кияниця. Право на творчість //Прапор комунізму від 04.04.1978 р.
В. Кияниця. Так кувалася перемога // Прапор комунізму від 19.08.1978 р.
В. Кияниця. Хроніка змагань //Патріот Батьківщини від 25.03.1979 р.
В. Кияниця. В долгу перед юнцями //Советский патриот от 28.03.1979 г.
В. Васильєв. Щастя тобі, чемпіонко //Прапор комунізму від 07.07.1979 р.
Ф. Габдрахманов. В небольшом городке //Всесоюзный журнал "Радио" 1980 г. №8, с. 10-11.
В. Кияниця. Тільки перемога! //Патріот Батьківщини від 01.11.1981 р.
В. Кияниця. Очные КВ соревнования //Советский патриот от 17.06.1981 г.
В. Кияниця. Турботи шкільних радіолюбителів //Патріот Батьківщини від 22.11.1981 р.
В. Кияниця. Є у підлітків мрія //Деснянська правда від 5.03.1982 р.
М. Гурбич. Організатор // Прапор комунізму від 10.06.1982 р.
В. Кияниця. Картка з полюса //Молодь України від 28.09.1983 р.
В. Безпала. З турботою про підростаючу зміну // Прапор комунізму від 2.02.1984 р.
В. Василенко. Успіхи радіоспортсменів // Прапор комунізму від 16.05.1985 р.
В. Безпала. Найвища мрія - висота! // Прапор комунізму від 7.06.1985 р.
Т. Мірошник. Голос Носівки - на весь світ! //Прапор комунізму від 7.09.1985 р.
В. Кияниця. Повернути втрачені позиції //Патріот Батьківщини від 29.09.1985 р.
Т. Скидан. Найсильніші у країні // Деснянська правда від 12.01.1988 р.
Н. Горькава. Допитливість думки, уміння рук // Деснянська правда від 14.06.1988 р.
Т. Зеленьк. Юні техніки в "Артеці" //Прапор комунізму від 16.07.1988 р.
В. Кияниця. Наболіло... //Комсомольський гарт від 16.07.1988 р.

- В. Шаров. У колі призерів // Деснянська правда від 30.07.1988 р.
- М. Кохан. Співа морзянка: приз “Комсомольской правды” у Носівчан! //Комсомольський гарт від 27.02.1988 р.
- В. Кияниця. Наша спільна справа //Радянська освіта від 9.05.1988 р.
- М. Веремійченко. Не тільки в класі // Прапор комунізму від 15.09.1988 р.
- Редакційний матеріал. Гурток радіоконструювання //Прапор комунізму від 29.10.1988 р.
- Анатолій Шевченко. В.В. Кияниця: - Пошук був нелегким //Прапор комунізму від 14.01.1989 р.
- В. Зеленьк. Десятикратні чемпіони //Прапор комунізму від 22.04.1989 р.
- В. Зеленьк. Друзі зустрічаються в ефірі //Комсомольський гарт від 20.01.1990 р.
- Група авторів. Носівській станції юних техніків - 20 років //Носівські Вісті від 27.05.1992 р.
- Редакционная. Носовку рекордами не удивишь. Хорошим футболом тоже //Сегодня от 22.07.1998 г.
- Н. Довбиш. Змагалися юні техніки і комп'ютерники // Носівські Вісті від 14.04.2007 р.
- Т. Даніш. Наперекір усім проблемам // Носівські Вісті від 27.10.2007 р.
- О. Довбиш. Було б тільки бажання // Носівські Вісті від 8.03.2008 р.
- Н. Довбиш. Ростемо ми... // Носівські Вісті від 19.04.2008 р.
- Н. Довбиш. Перемога - за другою школою // Носівські Вісті від 28.03.2009 р.
- Н. Довбиш. Осінні барви-2009 // Носівські Вісті від 12.12.2009 р.
- О. Довбиш. Зимові фантазії // Носівські Вісті від 23.01.2010 р.
- О. Довбиш. Життя, присвячене позашкільно // Сіверщина від 11.03.2010 р.
- О. Довбиш. У букет весняних перемог СЮТівців // Носівські Вісті від 22.05.2010 р.
- Н. Довбиш. У барвах непогасної краси // Носівські Вісті від 18.12.2010 р.
- Атестаційні матеріали Носівської СЮТ 2011 р.
- В. Фурса. Славні імена Носівщини // Видавництво ТОВ “Аспект-Поліграф», 2009. ISBN 978-966-340-357-1, сторінки 76-78
- К. Гавриш, Н. Каложна, Н. Смага. Живи і процвітай, наш благословенний носівський край! //Носівські вісті від 24.09.2011 р.
- Оригінали усіх вказаних вище статей можна переглянути на сайті Носівської СЮТ: www.nosivka-syut.at.ua

Також використані матеріали про Носівську СЮТ з Української Вільної Енциклопедії (Вікіпедія) // Носівська районна станція юних техніків.

МРИНСЬКЕ УЧИЛИЩЕ МЕХАНІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

В Носівському районі, на правому березі Остра розташоване село Мрин. У дореволюційний період тут у мастку матері, Людмили Платонівни, проживав дворянин-меценат Павло Степанович Коробка. Дякуючи йому в містечку, так тоді звалось село Мрин, була збудована церква, початкова школа, лікарня, ремісниче училище, а другого листопада 1903 року була відкрита Людмилинська школа сільського домоводства – присадибного господарства, названа так на честь матері. Звання почесного опікуна школи надавалося довічно її засновнику П.С. Коробці, котрий доклав багато зусиль для її відкриття і виділив спочатку

Суддя Всесоюзної категорії **Василь Кияниця** (Носівка) відкриває чемпіонат України з радіоспорту на 50-тисячному стадіоні у Рівному. 1988 рік.

Найпалкіші прихильники народної творчості, мистецькі подвижники нашого району.
Ці обличчя легко упізнаються чи не кожним носівчанином

Колектив вихованців СЮТ, лауреатів обласного конкурсу народних умільців в обласному музеї ім. М. Коцюбинського. 2010 рік.

Колекція нагород вихованців станції юних техніків (СЮТ) за перемоги у всесоюзних, республіканських, Всеукраїнських і обласних змаганнях – гордість Носівщини